

BOEKBESCHRIJVING

„In de Noord-Hollandsche wel.”

EEN BOEK VAN D^s. HEYNES TE LEZEN, IS altijd verheugenis voor ons vanwege den frisschen geest, die er uit spreekt. Hij heeft zoo iets heel eigens, zoo iets dat alleen van D^s. Heynes is, en hij zegt de dingen zoo raak en frisch, dat men altijd weer opnieuw met graagte naar een nieuwe vertelling van hem grijpt.

D^s. Heynes is predikant in Noord-Holland, en in al zijn verhalen vertelt hij van de menschen, waaronder hij leeft. Wij meenen te mogen zeggen, dat hij ze liefheeft, maar dan is het een echt mannelijke liefde, een liefde, vrij van alle sentimentaliteit. D^s. Heynes ziet hun gebreken en hij verdoezelt die gebreken niet, hij kwikt zijn figuren niet op met klatergoud en prullewaar, maar hij geeft ze zooals ze zijn, echt, met al hun zonden en gebreken en in hun gewone daagsche pakje, waar de geur der Hollandsche weiden en landwegen in hangt. In dat opzicht verschilt hij dus wel zeer van sommige predikanten, van vroeger tijd vooral, die zich in sentimentaliteit verloren en daardoor van hun figuren van die onwezenlijke poppen maakten, die wel het uiterlijke van menschen hadden, maar voor het overige zielloos waren en dat wel van al te groote ziel-igheid. Inderdaad, een zielige vertooning, want men herkende er zijn broeders en zusters niet meer in, maar slechts opgedirkte romanfiguren vol engelengoedheid en duivelenboosaardigheid. Aangezien de aldus schrijvende dominees hun gemeenteleden bijzonder mochten lijden, natuurlijk dan veel minder met die duivelenboosaardigheid dan met de engelengoedheid behept.

Zóó nu is Heynes niet. Hij is een man vol humor en ironie, en zulke menschen zijn nu eenmaal niet te vinden voor sentimenteelerig geschrijf. Men kan wel van iemand houden, vindt hij en vinden wij met hem, zonder hem te flikflooiën, zonder hem te zeggen, dat men hem zoo lief en aardig vindt. Want zoo lief en aardig zijn de menschen door den regel niet. Liefhebben beteekent ook, misschien wel allereerst: een ander attent maken op zijn gebreken.

Natuurlijk kan men dit verschillend doen. Er zijn menschen, die het doen op zachte, teedere manier, maar toch flink en mannelijk. Dat zijn heel goede geneesmeesters en als zij er vrome menschen bij zijn, gevoelt men in hun wijze van bestraffing en terechtwijzing, dat ze bij den grooten Meester in de leer zijn geweest. Wie kent ze niet, die zoo zijn; ze laten een weldadigen indruk achter, telkens als men met hen gesproken heeft.

Maar men kan het ook doen met grapjes. Die manier is altijd wat minder groot, maar is toch, gelet op de karakters, dikwijls zeer weldadig. En men kan het ook zoowel met een goedmoedig grapje, als met wat prikkelende ironie doen. Wie denkt hier niet aan die krachtige onderwijzers-figuren onder onze opvoeders uit den eigen jeugdtijd, die het wapen van den humor beheerschten en van tijd tot tijd de leerlingen prikkelden tot goed willen en goed handelen, door een niet hardvochtigen, maar niettemin ontdekkenden spot.

Zoo iemand is D^s. Heynes, en al zijn wij, Nederlanders, een volk, dat van het boertige genre houdt, wij hebben toch niet zoo heel veel menschen onder ons, die over humor en ironie beschikken in hun gesprek. Hen, die wij als zoodanig hebben, waardeeren wij als een bezit, dat schaarsch is in dit land. En nog geringer is het aantal dergenen, die het ook in hun geschriften doen.

D^s. Heynes nu is een diergenen en hij heeft het geluk, dat zijn omgeving er zich wonderwel toe leent, om zijn merkwaardig talent tot uiting te doen komen. De boeren, onder wie hij leeft, zijn in het godsdienstige leven, we zeggen niet.... dood, maar ze verkeerden toch in een toestand, die daaraan schijnt te grenzen. Dat is de schuld van het modernisme, dat den Christus uit de harten heeft weg-gepreekt als den Zaligmaker, maar er Hem wel als lichtend voorbeeld in terug heeft gebracht. Maar de mensch kan nu eenmaal niet bij, al zijn het nog zulke knappe, voorbeelden leven, maar heeft een leven-vernieuwer noodig, een herschepper der ziel. Nu, het modernisme hééft die ziel herschapen, maar dan tot een ding, dat zoo goed als dood is.

110

Deze menschen zijn de dagelijksche omgeving van Heynes geweest. Hij heeft ze bekeken en doorschouwd en hun dood geloof gezien, hun zielloozen vormendienst. Daar is geen echt geestelijk leven meer in deze menschen, die al maar goede dingen willen doen en dus hun dienstboden naar de kerk sturen des morgens, doch des avonds naar het bal. Die den godsdienst hun schatting betalen in den vorm van nette kleeding om solide lichamen, welke deze kleeding dan naar een kerkgebouw dragen, om daar te luisteren naar knappe sprekers, die volk trekken en dus wel de waarheid zullen hebben, of om heelemaal niet te luisteren maar te soezen of te suffen over de dingen van het dagelijksche gebeuren. Deze menschen heeft hij in de berooide zielen geschouwd, en toen hij ze heelemaal kende, is hij ze aan het uitbeelden gegaan. En omdat hij een echte mán is, d.w.z. een mensch van karakter, die zoo zijn eigen manier van bekijken heeft, deed hij dit op de hem eigen wijze, een wijze vol van humor en ironie. Hetgeen de verdienste der bijzondere frischheid heeft.

Natuurlijk heeft D^s. Heynes met deze menschen te doen. Hij heeft met hen te doen, omdat hij ze liefheeft, zooals elk evangeliedienaar zijn gemeente liefhebben moet. Maar hij gaat ze nu niet bepreken in zijn vertellingen. Hij zegt niet, dat ze te beklagen zijn en ook klaagt hij ze niet aan. Hij geeft ze zooals hij ze ziet, een tikje spottend, maar het is geen hartelooze, geen onbarmhartige spot. In geen enkel opzicht. Men voelt er toch altijd nog de begeerte in, hen door middel van zijn milden lach tot zelfbegrip te brengen. Nietwaar, er zijn in het gewone omgangsleven ook wel menschen, die door hun pittigen lach ons beter op onze gebreken aandachtig maken, dan anderen het door hun bezadigde vermaning doen. Onder sommige omstandigheden helpen die vermaningen niet meer en helpt alleen de goedmoedige spotlach. Elia was zelfs niet eens zachtmoedig meer in zijn lach, toen hij op den Karmel met de Baäls-priesters en hun heidendom den draak stak.

In dat boek *) toont Heynes zich nu wederom een meester in het hanteeren van het wapen der ironie. Het is of hij met zijn gultigen lach wil zeggen: Toe, menschen, wordt toch eens een beetje anders; ziet de schatten, die voor het grijpen liggen en grijpt ze dan.... Weest toch niet langer zoo lauw en leeft je dagen toch niet zonder het aanvaarden van de vertroosting van een groot geloof, waarvan je nu niet eens meer het besef schijnt te hebben dat het er is. En als hij dat zegt, pakt hij ze goedmoedig bij de schouders en schudt ze eens door elkaar, almaar monter en opgewekt lachend, als om die lamelidige, naargeestige voorbeeld-igheid uit hen weg te schudden.

Wanneer wij er de ruimte voor hadden, om aan te toonen uit het mooie boek, dat vóór ons ligt, hóé het ironisch schrijverstalent van Heynes is, dan zouden wij er zeker een dankbaar gebruik van maken. Nu volstaan we met een eenvoudige karakteristiek, waarvan wij hopen, dat ze de lezers van dit artikel tot lezers van Heynes' boek zal maken. Men zal zich ongetwijfeld door dit werk voelen opgefrischt, zooals men zich opgefrischt gevoelt na een gesprek met een oorspronkelijken geest, die zijn meening mannelijk en geestig zegt.

Q. A. DE R.

*) Uitgave N.V. Boekhandel W. ten Have Amsterdam 1928.

BEDROEFD MAAR ALTIJD BLIJDE

Het leven, dat het oog beziet,
Hoe snel en wel in zijn bewegen,
Dat is het ware leven niet
Maar 't geen daar achter is gelegen....
Onzienlijk iets, dat alles voert
En alles draagt op uwe krachten,
Gij zijt de Hand, die alles roert!

Ga met God over de zee, maar ga zonder God niet
over den drempel.